

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 9. ЈАНУАРА 1879.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Позорище свака о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 п. месечно. — Претплатата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту призно да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

„Млади човече, ти си несретан човек, ти не знаш ништа! Овамо приказујеш, а говориш као што говори сваки обичан човек. То није ништа, то није уметност! Треба знати идеалисати. Знали си ти шта је то идеалисати? То значи, презирати овај обични ружни живот, дивљу природу, па се винути на крилма маште у царство заноса, снова, сањарија, јер публика не иде за то у позориште, да гледа оно, што може видити и код куће, него хоће да види, што иначе не може никде наћи. Ето вам, то је „идеалисање“. Карло Мор мора се горопадити и беснити, као што не бесни ни један човек, а Амалија вља да љуби, као што није кадра љубити ни једна женска. У томе је та велика тајна! Разумеш ли ме, можеш ли ме схватити? Мораши викати, да се затресе сва кућа, мораши лупати ногама, да се подигне прах на даскама и да све задржи. Ево од прилике овако!“

И он ми је сад декламовао и приказивао. Гледао сам да му подражавам. Налазио је нове погрешке, које сам исправљао. Сад су ме опет остали поправљали. Примао сам све савете и исправке, и још сам им се захваливао понизно. Шта више, и сам шантаж имао је по нешто да ми каже. Примио сам и његов савет са захвалношћу; послушао бих тада по свој прилици и позоришног слугу, да ми је и он што приговорио.

Нисам знао ни сам ко сам и шта сам, био сам као у неком бунилу и беснилу. Нисам више знао, да ли сам Карло Мор или Давид. Притискивао сам Амалију грозничаво на груди, што је она — мимогред буди речено — радо допуштала. Брата Фрању хтео сам својим рукама да удавим. Растројао сам готово цело особље с позорище, али сам и сам извукao неколико буботака.

„Bravo, bravissimo!“ — викао ми је управи-

тель по свршенуј проби. „Само не треба трошити снагу узалуд. Најјаче афекте вља увек штедити за последњи призор, јер се понајвише постиже успех и допадање првим и последњим призором. А ти си већ сад промукao.“

„Овим пољупцем посвећујем те за уметника!“ — рече Елиза достојанствено, па ме пољуби. Она је била ванредно љубазна према мени, од кад сам је оно ватreno грлио као Амалију.

Моје колеге, остали глумци, смешили су се подругљиво, али не вља да због моје игре и викања, јер су и они викали још јаче него ја — смешили су због нечега, што ја тада још нијам схватио. Ја сам можда био најсмешији човек на божијем свету, па ипак сам био — сретан! Шта се мене тицало, што се збивало око мене, само кад сам се ја могао слободно кретати и разметати по позорници. Бестидност тога поквареног света, вика тих незналица, надри-глумаца, тај смешино-жалосни положај, није се дотицо моје душе. Ја сам приспео у пристаниште, јер сам већ кроично ногом на позорницу. Груди су ми се надимиле, а цело тело ми је чисто стрепило од неописане радости и уехита.

О лепи моји дани! О моје тадашње драгоцену незнанье! О младости, и невиности муга срца и душе! Немам више суса да вас оплакујем, само ми је још остала псовка, да грдим и проклињем оне, који ми вас отеше; а и та псовка и проклетство тако је тихо и нечујно, као оно кад гунђа јадни слепац или просијак, што му се ништа не удели.

IV.

Најпосле приспе вече. Ах, како ли сам једва чекао то вече, па ипак, како сам га се плашио! Био сам готово у несвестици због те уморне борбе са страхом и надом, због те раздражљиве уз-

буђености, што се колебала између детињске благости и необуздане страсти, због тих узвишенних момената одушевљења и сујете.

Како би било дивно умрети у таким часовима! Какви ли би снови ту лебдили над гробом! Ах, умрети на прагу свога позива, који би донео много лепога, заспавши у светом тренутку одушевљења, а не доживити обмане, злобе, надутости, бесстыдности, па не морати понети собом горке успомене из промашена живота, нити осећати, да је са наше ограничености постао божији благослов проклетством; не морати питати, за што живимо, те да не чујемо како нам на то подругљиво одговара немилостиви неумоливи разум! Ах, како ли је редак уметник, који је кадар да — као оно Зевс — влада Олимпом и да уједно у светој тихој складности живота и уметности буде — као оно Гете — и велики уметник и сретан човек!

Ко би могао описати моје осећаје, кад сам први пут читao своје име на објавама по ћошковима? Ко би био кадар, да ми разјасни речима, шта су ми радили маждани живци, кад сам чуо жубор сакупљених слушалаца? Како ли ми је било кад сам чуо први пут позоришно звонце!

Стјајао сам тамо за кулисом, непомично, немо, али сам сав плајтио и горео са нестриљивости и неизвесности.

Дочекан сам са аплаузом — та и био сам напочит, пристао момак! Викао сам, скакао сам и размахивао ногама као какав пајац. А кога — осим знаља, који зна шта је уметност — не ће занети одушевљење!

Шта се мене тицало, што су те маловарошке госпођице већма цениле витки стас и лепо лице глумчево, него ма какав пластички и уметнички изведен покрет. Шта се мене тицало, што та публика волије цифрасте изразе, него добро схваћене и изведене карактере. Мени је био довољан аплауз, што сам га чуо, па као оно Фауст, кад је ступио у савез са анђелом грешних, ватрених, младачких страсти, осећао сам и ја сад његову демонску снагу.

Ви не знate шта је глумцу аплауз! То је оно, што је карташу она опојна узбуђеност, она силовита драж, она неразјашњива моћ, што га веже за карташки сто; то је оно, што је јунаку грмљава топова на боишту, стењање оних, што издешу, победна песма оних, који остану у животу; то је

оно, што је вино, свирка и ћеретање женскиња ономе, који хоће још једном да живи, да ужива, па да онда умре. Аплауз је глумцу и бог и ћаво, он му је сај, жубав и поезија, он му је награда, коју презире кад је добије, а без које не може да живи; он му је једина радост у јадном животу, и неколико каша те радости осладе му често читаво море туге и ѡада; — он му је слава, која му се само овде јавља, јер глумац није пејсник или сликар, које ако не уважавају сувременици, а оно ми бар потомци признају заслуге и међу ми венце на — гроб!

Глумац је везан само за неке године у свом животу, за неку варош, за неку кућу, иначе га се не сећа нико, иначе једва ко год зна да је жив. Он је краљ и уједно роб своје публике, коју мора час да обожава, час да презире. Ретко је то, да он може светину уздићи до оне висине, на којој је и сам, ионајвише мора да јој се баци под ноге. О, колико пута мора да се одрече својих идеја и да срамоти свој ћеније, само да не изгуби несталну, ћудљиву, колебљиву милост светине и њезино повлађивање, те да може уживати оно узбуђење, онај занос, што га по ново оживљава, подржава, усхијује, распаљује и опија!

После другог чина пљескала ми је светина још жеђе, шта више, и кита цвећа бачена ми је пред ноге. То је можда изгледало страшно смешно, али је на мене јако утицало и одушевљавало ме је већма, него да ме је похвалило стручни критичара.

Ни десет корачаја од позорнице седила је нека мала, невина девојана. Докле је год трајала представа, гледала је веома пажљиво на позорницу. У тренутцима кад сам се поплашио или клонуо, њене су ме сузе онет охрабриле, као што ме је њено одобравање одушевљавало. Она је то била, што је, занесена мојом вештином или дирнута јадом разбојника Мора, бацила своју киту цвећа готово и нехотиће на позорницу. То цвеће — још га и данас носим на срцу, као што ми је и она урезана дубоко у срцу. Сирота, невина, нежна, мала девојко! Само си требала имати крила, па да полетиш на небо. Била је она анђeo, али од оних — како вели лорд Бајрон — што су се сишли с неба на земљу.

На челу њезином огледао се небески одсјај, којим ју је бог задахнуо, а у срцу носила је грех, што га је научила од кајинових потомака. О лепа,

варљива девојко! Та за што сам је тако љубио? За што се ње сада бојим? Око по ноћи појављује ми се она у белом руху, са расплетеном косом, па плаче и моли ме скопљеним рукама: „Убиј ме сутра, само ме пусти, да још данас живим!“ Тад се миче цвеће по мојим грудима, па ме боде

као да су саме игле, па онда хоће готово да ме угуши, као оно задах отровних биљака

„Та узмите ту свеђу! Духови волију мрак, они бегају од светлости!“ — тако стоји у једној мојој улози . . . Дајте ми вина, јер сам већ малаксао, јер се бојим, стрепим и дрхћем!

(Настава се)

ЈАСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Милош Обилић), првакан је лицем на нову годину. Позната ова трагедија нашег многознајног писца дра Ј. Суботића одиграна је добро, а на задовољство публике, која се није била искупила у таквом броју, као што би то заслужио и комад и поштовање према његовом писцу, па и игра наших глумаца. Нарочито су празни били први редодод седишта, на која се посадпо био цео нараштај од младих тића соколића, па је уживао кад је гледао старе јунаке српске, а растуживао се, гледајући раздор и неслогу српску. Шат им то служијо за ономену, да Србина само слога спасава, као што му је то написано и на грбу. Расположај младе уздашице српске огледао се најбоље у призору кад Милош Мурату дође главе. Буран изазив Милоша јунака (Рајковића) беше одушка за осећаје млада срца њихова. — Њ.

(„Стари бака и његов син хусар,“ позоришна прга у 3 чина, од Ј. Сагетије, за народно позориште прерадили Ј. Ђорђевић и Л. Ћићи.)

Већ од дужег времена репризе „старога баке“ конек-вентино доносе са собом празничу клупу — само клупу, не целе куће, нарочито не у горњем јој спрату, — али су у толико свагда интересантне, што свака од њих донесе по коју новину у поделу улога. И реприза, што је била на бојављење о. г. била је врло интересантна, јер је са собом донела новине, и то врло важне новине, наиме нову Ленку и новога певца. Ленка је из досадашњих снгаруних руку прешла у руке гђеље Љ. Зорићеве. При таковом прелазу човек и нехотице долази до упоређивања, до пресећивања, да ли је улога новом поделом што добила, или је може бити и што изгубила; но ми ћемо овде, од сваког упоређивања аистрахујући, узети ли Ленку гђеље Љ. Зорићеву, па ћемо пре свега признати да господица прва два услова за добру Ленку већ од природе у себи има, наиме: живот и јасно гроње. (С намером овде тепамо (диминушишемо), јер — ма да хтедосмо аистраховати од сваког упоређивања онет морамо рећи — да за сад само за нашу стару Ленку придржавамо „јасно гроње.“) Та су деса услова фундаменат, па коме вредна и даровита глумица може назидати лепу и темељну зграду — певчеву ћерку, а гђеље Љ. Зорићева, као глумица без сваке је сумиће даровита; то нам је још дететом виште пута доказивала; а да је вредна, то ће доказати, ако све, што јој се повери и чега се лати, буде гледала, да све већма неком граду савршенства приводи. У тој нади јој ми за Ленку велимо, иск је проучава, иск се држи модела, који је код нас за Ленку створен — а створила га је ље-на претходница г. Ружићка — а искоге мало и самосталнога томе дода, па ће задело бити добра Ленка, као

што је у истом „баки“ била некад и добар Стевица.. Друга новина овог пута броје певац Букало. Тај се сирома одавна већ потуца од немила до недрага, па вадља се већ па то потуцање иражљују, па је немилостиво искалпо срце па г. Јовановићу и кроз пуне три радње није му дао, да и једне речи проговори својим обичним природним гласом. Г. Јовановић је и најбоље сигурно сам уврдил, да би и по њега, а богме и по публику, најбоље било, да се није тако напрезао у стискивању вратних жила у производњи гласа, који је својом промуклошћу најмање и прилично за певца, макар и постаријег. Иначе кретање, гести, мимика, па и маска одговарала је подоста узлови. Па вадља ће се другом приликом и она прва околност дати загладити. Још је овога пута било две новине, које су мањег замашаја. Хусара Јаџка преузео је г. Марковић. Јаџко баш није најактивнија особа у „старом баки,“ не ставља баш бог зна какве захтеве на репрезентанта. Г. Марковић је подобро шајиме на крај позашао. Кад је већ у персоналу нашег народног позоришта за овај пар оскудица у млађанином љубавнику, то ћемо се за сад задовољити и са г. Марковићем, који се ишчеш у последње време и то са врло много среће дао на интригана. Последња новина и то свим малог замашаја јесте нови Стевица, који је новином подобро нарастао и развио се, те је из „чобанског детета“ постао, деран, ако не већ момчић; по природним законима морао је и душевно мало порасти; г. Рајчевић ишће бар тај природни закон у лаж утерао. — То су новине; старије ник биле су овог пута двојаке: старије и новије. Старије су старије Црвенко-Зорић и чича Мија-Ружић. Шта о њима да се каже? Ништа ново! Треба доћи па видити и, ипрог чича Мију, кад Јаџка после дугог растанка први пут види, кад узвикне оно „сервус Јаџко,“ треба доћи, па то видити, па ће се морати одмах и признати да је то уникум у својој врсти. Или Црвенка крчмар, кад оно слатко рекне: „На здравље чича Мијо,“ па одмах дода горко: „Пресело ти, да бог да!“ Новије старије су Милка гђеља Љ. Хаџићева и Никица — г. Добриновић. У гђеље Хаџићеве као Милке приметило се бар напредак у сцени, где оцу одлучно изјављује, да не ће да иђе за аревдаша. Ту је била много енергичнија, по досад, па то нам даје повода праведној нади, да ће скоро оно одстранити, што се досад њеној Милци пребацило. Никица — г. Добриновић напредује — у достизавању симпатије оног дела публике, који својим чудним понашањем већ озбиљне бриге прави, јер њиме даје доказа о крајњој примитивности.

Г.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 5.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 9. ЈАНУАРА 1879.

РОМЕО И ЈУЛИЈА.

Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, с енглеског превео др. Лаза Костић, за српску позорницу удесно А. Хаџић.

О С О Б Е:

Ескало, кнез од Вероне	Лукић.
Гроф Парис, кнежев рођак	Поповић.
Монтекић, } главе двеју породица,	* * *
Капулет, } које живе у завади	Зорић.
Ромео, монтекићев син	Ружић.
Меркуцио, кнежев рођак и ромеов пријатељ	Добриновић.
Бенволио, монтекићев братић и ромеов пријатељ	Јовановић.
Тибалто, братић грофице Капулетовице	Марковић.
Отац Лаврентије, калуђер из реда светога Фрање	С. Рајковић.
Отац Јован, калуђер из реда светога Фрање	Поповић.
Валтазар, ромеов слуга	Ћироћ.
Сима, капулетов слуга	Рајчевић.
Грофица Капулетовица	Д. Ружићка.
Јулија, капулетова кћи	М. Рајковићка.
Дојкиња јулијина	Ј. Поповићева.

Грађани из Вероне. Ђуди, жене, родбина монтекићева и капулетоса. Образиће, стража, иратића.

Збива се већином у Верони, а почетак петога чина у Мантови.

У четвртак 11. јануара први пут: „Тврдо срце“. Позоришна игра у 1 чину, од Станислава Лесера, првео Сага Петровић. — Пре тога: „Гренгоар“. Позоришна игра у 1 чину, од П. Банвиља, првео Ј. Ђорђевић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 са хата после по-дне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.